

Monika Szczot

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Między tradycją a nowatorstwem.

Rozważania o genologii staropolskiej satyry menippejskiej

Satyra menippejska jest gatunkiem, który może się poszczycić perspektywą długiego trwania. Gatunek ten nie doczekał się opisów w poetykach klasycznych zapewne z wielu powodów, choć można się domyślić, że zadecydował tutaj nie tylko dosyć późny czas powstania, lecz przede wszystkim niejednorodna prozometryczna struktura utworów, skomplikowana estetyka, sylwiczna budowa, łamanie zasady *decorum*, a w aspekcie problemowym satyryczna i komiczna wizja świata przedstawionego. Satyra menippejska zongluje stałymi elementami, określającymi jej specyfikę w aspekcie estetycznym i pozwalającym włączyć utwory do wspólnego genologicznego wzorca. W referacie pojawi się krótka charakterystyka utworów reprezentatywnych dla antycznej satyry menippejskiej, ale głównym przedmiotem oglądu będzie staropolska menippea, reprezentowana między innymi przez takie precjoza jak *Coś nowego* Łukasza Opalińskiego, anonimowa *Małpa-człowiek w cnotach, obyczajach i kroju* oraz satyry małżeńskie z XVII wieku. Staropolska satyra menippejska czerpie inspirację z dwóch źródeł: tradycji antycznej odnowionej przez humanistów (tu szczególnym wzorcem pozostaje Justus Lipsius) oraz swojej współczesności, która dyktuje tematykę utworów. Można więc powiedzieć, że współczesność stanowi repozytorium problemowe, a tradycja literacka oferuje wzorce estetycznej realizacji gatunku. Finalnym celem referatu byłaby próba wyliczenia wspólnych wyznaczników gatunkowych w obrębie starożytnej i staropolskiej satyry menippejskiej, a także wskazanie specyficznych cech staropolskiej menippeji, które zadecydowały o długiej żywotności i popularności gatunku, czy może raczej o potrzebie jego odrodzenia w nowych realiach.